

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

НАСТАВНО-НАУЧНО ВИЈЕЋЕ БАЊА ЛУКА

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
Универзитета у Бањој Луци

ПРИМЉЕНО: 24.11.2015.			
ОРГ. ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОГ	ПРЕДЛОЖ
13/1	2463	15	

ИЗВЈЕШТАЈ

*о оцјени урађене докторске тезе кандидата
мр Илије Стојановића*

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 149. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 73/10, 104/11, 84/12 и 108/13), члана 54. Статута Универзитета у Бањој Луци и члана 20. Статута Економског факултета, Наставно-научно вијеће Економског факултета Универзитета у Бањој Луци, на I сједници, одржаној 08.10.2015. године, донијело је Одлуку број: 13/3.1747-I-10.1/15, о именовању Комисије за оцјену урађене докторске дисертације кандидата **мр Илије Стојановића** под насловом: „Парадигма доброг управљања у функцији одрживог економског развоја“.

Састав Комисије је сљедећи:

Предсједник:

Проф. др Јово Атељевић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Менаџмент

Институција: Универзитет у Бањој Луци, Економски факултет

Члан:

Проф. др Стеван Р. Стевић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Статистичка анализа

Институција: Универзитет у Источном Сарајеву, Економски факултет Брчко

Члан:

Проф. др Гордана Илић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Менаџмент

Институција: Универзитет у Бањој Луци, Економски факултет

Комисија је у предвиђеном року прегледала и оцијенила докторску дисертацију кандидата мр Илије Стојановића под насловом: „Парадигма доброг управљања у функцији одрживог економског развоја“, те подноси Наставно-научном вијећу Економског факултета и Сенату Универзитета у Бањој Луци сљедећи извјештај.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ТЕЗЕ

Докторска дисертација кандидата мр Илије Стојановића, дипл. економисте, под насловом: „Парадигма доброг управљања у функцији одрживог економског развоја“ написана је латиничним писмом (Times New Roman, фонт 12, проред 1.5). Дисертација је написана на укупно 251 страници, од чега је 205 страница текста, 19 страница литературе, 19 страница прилога, 2 странице пописа табела и графикона, а преосталих 6 страница односи се на наслов, сажетак и садржај. Дисертација је илустрована са једном фотографијом, 42 графикона и 16 табела. Списак коришћене литературе обухвата 371 јединицу. Докторска дисертација садржи осам поглавља: 1. Увод у тезу, 2. Еволуција модела одрживог развоја, 3. Развој модела доброг управљања, 4. Методологија истраживања, 5. Резултати истраживања, 6. Дискусија о ефектима доброг управљања, 7. Перспективе модела доброг управљања, 8. Закључак

У уводном поглављу, истакнути су разлози због којих је истраживање предузето, указано је на контекст истраживачког проблема при чему је дат кратак преглед различитих гледишта о улози државе у економији, изазовима одрживог развоја и настанку модела доброг управљања као покушаја да се одговори на изазове одрживости економског развоја. Уводним поглављем кандидат је дао приказ истраживачког проблема, дефинисао истраживачко питање и поставио главну хипотезу истраживања.

Преглед литературе приказан је у другом и трећем поглављу. У другом поглављу кандидат је усмјерио пажњу на еволуцију модела одрживог развоја. Посебан осврт је дат на импликације глобалних економских интеграција, демографског раста и раста сиромаштва, повећања глобалне несигурности и феномена „пропалих држава“ као и еколошких проблема који су створили претпоставку за фокусирање пажње на проблеме одрживог развоја. У трећем поглављу приказан је преглед литературе која се односи на модел доброг управљања. Овдје је кандидат дао осврт на пилагођавање неолибералне теорије у контексту препознавања улоге државе и њених институција у превазилажењу проблема неуспјеха тржишта што је довело до фокусирања пажње на модел доброг управљања. У овом поглављу описане су

карактеристике модела доброг управљања те је дат преглед његових основних димензија. На крају трећег поглавља кандидат је дао преглед литературе која указује на различита гледишта о повезаности и ефектима примјене модела доброг управљања на различите индикаторе и циљеве одрживог развоја.

Четврто поглавље је усмјерено на методолошку разраду истраживачког питања. У овом поглављу је приказан модел истраживања, постављене радне хипотезе те приказани међусобни односи истраживачких хипотеза у контексту приказаног модела истраживања. Кандидат је детаљно објаснио начин прикупљања података и креирања узорка, те извршио идентификацију истраживачких варијабли и преглед статистичких метода за анализу података.

У петом поглављу дат је приказ резултата истраживања. Овдје су представљени резултати статистичке анализе утицаја доброг управљања на поједине компоненте одрживог развоја. Наведени резултати су обухватили анализу утицаја појединачних димензија на различите аспекте одрживог управљања, не само у генералном смислу, него и кроз призму различитих категорија земаља распоређених у групе на основу њиховог степена економског развоја.

У шестом и седмом поглављу кандидат је дискутовао резултате емпиријског истраживања. Шестим поглављем су интерпретирани резултати емпиријског истраживања те је указано у којој мјери емпиријски резултати кореспондирају са постојећом теоријом, односно у којој мјери се дошло до нових открића. У овом дијелу кандидат је навео неколико примјера земаља на основу којих додатно поткрепљује тврдње које су доказане емпиријским истраживањем. У седмом поглављу је објаснио импликације добијених емпиријских резултата који указују на даљу перспективу примјене модела доброг управљања као одговора на развојне изазове. Истакнуте су теоријске консеквенце са јасним аргументима који говоре о проблему свеобухватности модела доброг управљања и могућности његове примјене као јединственог рјешења за проблеме одрживости развоја. Указано је на изазове у примјени модела доброг управљања са становишта могућности финансирања реформи јавног управљања и импликацијама економске кризе које захтијевају другачији приступ у рјешавању проблема одрживости.

На крају, осмо поглавље посвећено је закључним разматрањима. У овом дијелу је дат приказ најважнијих спознаја те пружени одговори на постављени истраживачки проблем. Понуђене су и препоруке како би резултати истраживања могли наћи своју примјену у теорији и пракси заједно са препорукама за креирање јавних политика.

2.УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Ова теза за *основни циљ* има истраживање и анализу утицаја модела доброг управљања на унапређење нивоа одрживог развоја што представља један од најважнијих развојних изазова глобализованог свијета. Либерализација свјетске економије омогућила је импресиван економски раст на глобалном нивоу, али је уједно довела до изазова који производе посљедице у погледу одрживости таквог раста. Питање одрживог развоја постаје веома важна тема која покушава да одговори на друштвене, економске и еколошке изазове. При томе се као централна тема академских дискусија и теоријских расправа односи на тражење одговора у вези са карактеристикама јавног управљања које ће омогућити превазилажење изазова одрживог развоја. Упркос опредјељењу међународних институција да фокусирају пажњу на важност доброг управљања као основе за одрживи развој, примјена овог модела остаје веома упитна. Генерализација приступа у спровођењу реформи доброг управљања, коју посебно заговарају међународне финансијске институције, додатно доприноси растућим изазовима у постизању циљева одрживог развоја. То упућује на нове теме које треба истражити, а које се у првом реду односе на модел јавног управљања који ће омогућити смањење сиромаштва и економску небалансираност на глобалном нивоу.

Проблем истраживања се односи на улогу и ефекте модела доброг управљања у достизању циљева одрживог развоја. Неолибералне идеје либерализације тржишта, које су на глобалној сцени превладале након завршетка Хладног рата, нису дале резултатате усмјерене ка обезбјеђењу одрживости економског развоја. Овакав приступ није био без посљедица на повећање сиромаштва и неједнакости, али и укупне еколошке деградације. Новом фазом неолиберализма, базираног на пост-Вашингтонском консензусу, добро управљање постаје централна тема у развојној стратегији. Упркос реоријентацији ка моделу доброг управљања, постојећа литература указује на неслагање аутора о његовом утицају на достизање циљева одрживог развоја. Посебно треба упозорити на могући сценарио да је добро управљање приступ којим се покушава контролисати економски систем „глобалног југа“ у корист „глобалног сјевера“ гдје су економске кризе постале веома учестале. Видљиво је да постоје веома супротстављена гледишта појединих аутора који описују различите ефекте примјене модела доброг управљања у контексту одрживог развоја. На тај начин се отвара истраживачки јаз резултира конкретним истраживачким питањем:

Може ли примјена модела доброг управљања омогућити одрживи развој?

Предмет истраживања у ширем контексту се односи на промјене у сфери јавног управљања које настају у глобализованом свијету, а посебно промјене које се јављају у новије вријеме као посљедица глобалне економске и финансијске кризе. Ужи предмет истраживања је теоријско-емпиријска анализа утицаја избора модела

управљања заснованог на принципима доброг управљања на одрживи развој. Димензије доброг управљања и димензије одрживог развоја су посебан предмет истраживања те је кандидат приступио анализи међусобних веза између појединачних компоненти доброг управљања и одрживог развоја.

Примарни истраживачки циљ је утврђивање свих релевантних теоријских, методолошких и емпиријских карактеристика утицаја модела доброг управљања на одрживи развој како би се дошло до нове научне спознаје о овом проблему. Емпиријским истраживањем кандидат је омогућио прилику за анализу оправданости политике условљености развојне помоћи међународних финансијских институција и појединих билатералних донатора у контексту примјене модела доброг управљања у јавној управи. Поред примарног циља који је усмјерен на генерализацију односа доброг управљања и одрживог развоја, секундарни циљ је усмјерен ка утврђивању специфичности тих односа у контексту различитих категорија земаља груписаних у односу на ниво њиховог економског развоја. Стога је фокус на утврђивању разлика у односу димензија доброг управљања и различитих индикатора одрживог развоја које владају код различитих категорија земаља.

На основу утврђеног проблема истраживања и идентификованог истраживачког питања *главна истраживачка хипотеза:*

Примјена модела доброг управљања, без обзира на достигнути степен економског развоја, значајно доприноси побољшању вриједности индикатора одрживог развоја са посебним фокусом на људски и економски развој, конкурентност, сиромаштво, неједнакост и благостање.

Преглед релевантне литературе указује чињеницу да је кандидат користио укупан фонд литературе која се састоји од 371 јединице. У литератури доминирају најновији страни наслови веома познатих аутора.

3. МЕТОД РАДА И ПРИМИЈЕЊЕНА ИСТРАЖИВАЊА

Методологија истраживања обухвата детаљну анализу међузависности појединачних димензија доброг управљања и одређених индикатора одрживог развоја. Методологија утврђује два основна правца истраживања којим се омогућава утврђивање међузависности:

- 1) агрегатног модела доброг управљања и одговарајућих индикатора одрживог развоја;
- 2) појединачних димензија доброг управљања и одговарајућих индикатора одрживог развоја.

Неведени правци истраживања реализовани су кроз двије истраживачке димензије које се базирају на:

- 1) укупном узорку свих земаља без обзира на степен њиховог економског развоја;
- 2) дисагрегацији укупног узорка на појединачне категорије земаља које су дефинисане на основу одговарајућег степена развоја. При томе се идентификује неколико категорија земаља: развијене земље, земље у транзицији, земље у развоју, неразвијене земље, и мале острвске земље.

Кандидат је користио димензије доброг управљања које су идентификоване Глобалним индикаторима управљања. Овдје се говори о укупно шест димензија доброг управљања, и то: јавност и одговорност, политичка стабилност и одсуство насиља, ефективност владе, регулаторни квалитет, владавина закона, и контрола корупције.

Кандидат је користио сљедеће индикаторе одрживог развоја: људски развој, економски развој, конкурентност, сиромаштво, неједнакост, и благостање.

С обзиром на то да модел доброг управљања базира на шест димензија, и да се вишеслојни концепт одрживог развоја анализира на основу различитих индикатора, кандидат је поставио већи број радних хипотеза које су омогућиле веома детаљно сагледавање карактеристика различитих ефеката модела доброг управљања на одрживи развој. У том смислу анализа је вршена кроз неколико корака. У складу са главним истраживачким питањем добро управљање представља независну варијаблу док је одрживи развој представљен као зависна варијабла. Различите категорије земаља представљају фиксни фактор у оквиру анализе.

У истраживању су коришћене квантитативне методе које се ослањају на постављене радне хипотезе, чиме се оне настоје доказати или оповргнути. Дескриптивном анализом кандидат је омогућио увид у средње вриједности доброг управљања и индикаторе одрживог развоја у различитим категоријама земаља. Регресионом анализом као методом истраживања кандидат је оцјењивао постојање, јачину и смјер узрочно-последичних веза између димензија доброг управљања и индикатора одрживог развоја. Ова анализа рађена је на укупном узорку, као и на дисагрегатном узорку заснованом на појединачним категоријама земаља.

Ово истраживање је базирано на емпиријским подацима прикупљеним из релевантних статистичких база података као и статистичких публикација. Истраживање се односи на временски оквир од 2000. до 2012. године и обухвата све земље у базама података из којих су преузете вриједности за поједине индикаторе. Почетни узорак износи $n=215$ земаља које су укључене у базу података глобалних индикатора управљања Свјетске банке. Укупан број опсервација за посматрани период на бази наведеног броја земаља у укупном узорку износи $nt=2.795$.

Приликом тестирања радних хипотеза коришћене су различите статистичке методе и модели, као што су GLM модел и OLS регресија. Вршена је униваријантна и мултиваријантна анализа варијансе у зависности од постављеног радног модела истраживања. За вишеструке компарације између појединачних категорија земаља кандидат је користио *post-hoc Bonferroni* тест.

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање у оквиру докторске дисертације обухватило је сва релевантна сазнања о утицају модела доброг управљања на различите димензије одрживог развоја. Добијени резултати су правилно, логично и јасно тумачени, кандидат их је правилно упоређивао са резултатим других аутора и при томе испољило довољно критичности, што је омогућило да сажето презентује најважније доприносе истраживања.

Основни доприноси истраживања су:

Кандидат је дошао до нових сазнања која потврђују да постоји идентичан модел доброг управљања који доприноси одрживости развоја у различитим категоријама земаља. Истраживање је било усмјерено на откривање специфичних веза различитих димензија доброг управљања и хетерогених циљева одрживог развоја не само на генералном нивоу него и у контексту различитих категорија земаља. Овим истраживањем кандидат је дошао до одређених нових сазнања која представљају допринос схватању улоге доброг управљања у постизању одрживог развоја. Посебан значај истраживања се огледа у препознавању и откривању специфичности односа појединих димензија доброг управљања према различитим циљевима одрживог развоја. Истраживањем је откривено да димензије доброг управљања остварују веома различите ефекте према различитим циљевима одрживог развоја. Посебан допринос истраживања огледа се у препознавању разлика у ефектима доброг управљања на одрживи развој између различитих категорија земаља. На тај начин кандидат је недвосмислено показао да специфичности земаља као и циљева одрживог развоја који се желе постићи одређују оптималну комбинацију димензија доброг управљања којим се постижу најбољи развојни ефекти.

За разлику од досадашњих истраживања која су била уско везана за одређене индикаторе развоја, ово истраживање је пружило основу да се анализира утицај модела доброг управљања на нивоу различитих категорија земаља чиме је омогућено сагледавање специфичности ефеката димензија доброг управљања у различитим друштвено-економским условима.

Резултатима истраживања кандидат је оспорио тврдње о моделу доброг управљања као универзалном начину за рјешавање питања одрживости развоја. Пружени су емпиријски докази којим се оспоравају принципи пост-Вашигтонског консензуса усмјерени ка промоцији модела доброг управљања као универзалног начина за развој у земљама са различитим карактеристикама. На тај начин се доприноси потреби редефинисања приступа међународних финансијских институција приликом додјеле развојне помоћи базираном на принципу условљености трансфером, односно извозом модела доброг управљања.

Емпиријски резултати истраживања су веома значајни јер пружају основу за сагледавање компоненти промовисаног модела доброг управљања које позитивно доприносе одређеним циљевима одрживог развоја, односно у које области није вриједно улагати ограничена средстава намијењена за одрживи развој. Резултати

истраживања указују и на неоправданост постојећег приступа условљености развојне помоћи међународних финансијских институција и појединих билатералних донатора у контексту примјене модела доброг управљања у јавној управи као универзалног рецепта за постизање одрживог развоја.

У будућим истраживањима било би веома интересантно да се покушају истражити разлике у ефектима доброг управљања на индикаторе одрживог развоја у контексту неког другог облика категоризације земаља, попут аутократских и демократских земаља, рањивих и пропалих земаља и слично.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска дисертација кандидата мр Илије Стојановића представља цјеловиту и садржајну анализу ефеката модела доброг управљања као новог неолибералног приступа на одговарајуће индикаторе одрживог развоја. Резултати емпиријског истраживања до којих је дошао кандидат потврђују да концепт који заговарају међународне финансијске институције има веома различите ефекте на појединачне димензије одрживог развоја, поготово у контексту различитих категорија земаља.

Кандидат је кроз детаљну анализу карактеристика ефеката различитих димензија на одговарајуће индикаторе одрживог развоја, а у контексту различитих категорија земаља, показао да не постоји јединствен рецепт за провођење реформи јавног управљања како би се постигао одрживи развој. Одрживи развој као концепт базира се на балансирању различитих димензија одрживости, те је у том смислу потребно прилагођавати приступ у примјени реформи јавног управљања.

Кандидат је у свој дисертацији упозорио и на посљедице недовољене пажње на циљеве одрживог развоја и контрадикторност реформи базираних на принципима доброг управљања која пријети угрожавању одрживости будућег развоја. Поред тога, кандидат је прецизно и логички досљедно анализирао међусобне ефекте вишедимензионалних веза између различитих индикатора доброг управљања и индикатора одрживог развоја што је омогућило добијање веома интересантних емпиријских резултата који могу бити добра основа за креирање јавних политика. Показао је научне и прагматичне резултате истраживања и дисертацију учинио интересантном за истраживаче и корисном за практичаре. Дисертација је оригиналан допринос економској науци јер проширује постојеће знање у теорији јавног управљања и менаџмента.

У складу са наведеним извјештајем Комисија даје позитивну оцјену докторске дисертације и сматра да она у потпуности испуњава критерије врло успјешне докторске дисертације, те из тог разлога

Предлаже

Научно-наставном вијећу Економског факултета у Бањој Луци да прихвати позитивну оцјену докторске дисертације кандидата мр Илије Стојановића, дипл.

економисте, под насловом: „Парадигма доброг управљања у функцији одрживог економског развоја“, те да одобри њену јавну одбрану.

Бања Лука, 10.11.2015. године

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Јово Атељевић, редовни професор, ужа научна област: Менаџмент, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, предсједник

-----

2. Проф. др Стеван Р. Стевић, редовни професор, ужа научна област: Статистичка анализа, Економски факултет Брчко Универзитета у Источном Сарајеву, члан

-----

3. Проф. др Гордана Илић, редовни професор, ужа научна област: Менаџмент, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, члан
